

deras organisationers krav på förbättringar och reformer. Den fackliga rörelsen spelar här en viktig roll, vilket bl a arbetsmiljöreformen är ett exempel på. Det är genom en konsekvent politisk handlingslinje som utvecklingslinjerna blir social reformpolitik, avslutade Göte Fridh.

Riktlinjer för den kommunala socialvården

Generaldirektör *Bror Rexed* markerade i sitt anförande bestämda riktlinjer för den kommunala socialvården. Han formulerade ett fempunktsprogram, som han menade skulle tjäna som handlingsprogram för socialstyrelsens agerande.

1. Utveckling av socialvården från individuella till generella åtgärder

I detta innefattades en ökad satsning på förebyggande, uppsökande och rehabiliterande insatser. Socialvårdens direkta inflytande i stadsplane-frågor ansågs självklara. Den individuella socialhjälpens skall reduceras genom förbättringar inom främst socialförsäkringssystemet.

2. Helhetssyn

Förutom det självklara i att se individens/familjens problem i dess komplexa sammanhang markerades också ett avståndstagande från en symtominriktad socialvård. Behandling/service/åtgärder måste inriktas mot människors normala livssituation och livsmiljö och institutionslösningar undvikas.

3. Frivillighet

Bror Rexed gjorde klart att tvångsåtgärderna som behandlingsinstrument var entydigt negativa. Gällande lagstiftning har bristfälligt definierade kriterier för sådana ingripanden. De bygger i inte oväsentlig grad på diffus mora-

lism och vidskeplighet. Han förordade tvångsåtgärdernas skiljande från den sociala lagstiftningen.

4. Öppen vård

Viktigt med lagarbete där medlemmarnas olika kunskap, erfarenhet och utbildning tillvaratas. Kritisk mot institutionella säravdelningar. Åldersvårdens orientering bort från traditionell institutionsvård togs som exempel på ett bra sätt att lösa vård- och servicebehov.

Alternativ i form av hemmahos, familjeterapi etc måste vidareutvecklas.

5. Servicelinjen

Socialvårdens ändrade roll måste primärt baseras på serviceinriktning. Socialvårdens resurser ställs helt enkelt till den enskildes förfogande och i avgörande utsträckning på dennes villkor. Denna inriktning bör självfallet också prägla socialvårdens agerande i sociala miljöfrågor/samhällsplanering.

Bror Rexed betonade avslutningsvis att den avgörande förutsättningen för principprogrammets genomförande var en motsvarande resursförstärkning.

Årsmötet

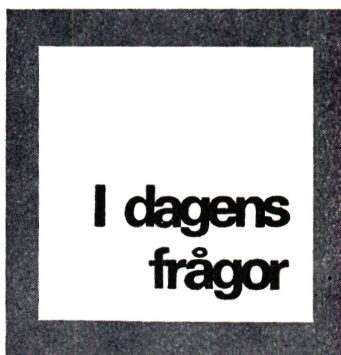
Vid årsmötesförhandlingarna blev det ganska hårda diskussioner i några frågor. Det gällde den nya styrelsens sammansättning, föreningens reaktion på brottskommissionens betänkande och vidgningen av medlemsrekryteringen. I strid mot valberedningens förslag (ett par namn) fick den nya styrelsen följande utseende

Ordförande Bengt Hedlén
John Lovén
Arne Borg
Carl-Axel Dahl
Sven Fisk
Edgar Grumert

Leif Holgersson
Bertil Johansson
Birger Stark
Birgit Svärd-Olsson
Villy Wiklund

Till sammankallande i den under årsmötet helt nyvalda valberedningen utsågs Sven Olof Johansson, Malmö.

Efter diskussion antogs förslag till riktlinjer för en vidgad medlemsrekrytering. Styrelsens handläggning, upprop och remissyttrande i anslutning till brottskommissionens betänkande godkändes.

Red: Sten Söderberg

Minskad alkoholkonsumtion — ökat fylleri

Riksskattverkets alkoholstatistik för första halvåret 1973 visar att spritdrycksförsäljningen ökat något trots skattehöjningen den 1 januari 1973. I övrigt noteras nedgång för vin och samtliga maltdrycker utom lagrat lättöl. Antalet omhändertaganden för fylleri steg med 7 procent från första halvåret 1972.

Försäljningen av spritdrycker för förtäring uppgick under första halvåret 1973 till 25,3 milj liter, vilket innebär en ökning

med 0,4 procent från samma tid 1972. Från första halvåret 1972 har utminuteringsen av spritdrycker ökat med 0,8 procent till 24,4 milj liter, medan utskänkningsen (systembolagets försäljning till restauranger) minskat med 9,6 procent till 0,9 milj liter.

Under årets sex första månader sålde systembolaget 28,1 milj liter vin, vilket innebär en minskning med 6,0 procent jämfört med första halvåret 1972. Starkvinet minskade med 5,6 procent till 4,5 milj liter och lättvinet minskade med 6,0 procent till 23,6 milj liter.

Den av systembolaget redovisade försäljningen av starköl uppgick första halvåret 1973 till 11,9 milj liter, vilket är 9,0 procent mindre än samma tid 1972. Försäljningen av mellanöl (skattepliktig utlämning + import) uppgick till 140,4 milj liter och av pilsner till 26,3 milj liter, vilket innebär minskning från första halvåret 1972 med 4,9 resp 15,2 procent. För lagrat lättöl noteras däremot en ökning med 47,4 procent till 32,5 milj liter. Den sammanlagda försäljningen av lagrade maltdrycker blev något mindre under första halvåret 1973 än under samma tid 1972, nämligen 211,1 resp 213,7 milj liter.

Den totala alkoholkonsumtionen i form av spritdrycker, vin, starköl och öl — mätt i liter alkohol 100 procent per invånare över 15 år — beräknas ha minskat från 3,41 liter under första halvåret 1972 till 3,31 liter under samma tid 1973.

För första halvåret 1973 rapporterades 56 794 omhändertaganden för fylleri mot 53 031 under samma tid 1972, vilket innebär en ökning med 7,1 procent. Antalet omhändertaganden av kvinnor ökade från 1946 till 2 373. Beträffande ungdomsfylleriet kan nämnas att under första halvåret 1973 omhändertogs 4 788 ungdomar under 20 år mot 4 517 under

samma tid 1972. En ökning med 6,0 procent. För åldrarna 15—17 år redovisas för årets sex första månader 2 095 fyllerifall mot 1 827 samma tid 1972. För barn under 15 år var motsvarande siffror 198 resp 169. Av dessa 198 var 121 pojkar (ökning med 26) och 77 flickor (ökning med 3).

Under årets fem första månader har till polisens kännedom kommit 145 fall av brott mot förordningen om tillverkning av sprit och vin. Detta innebär en ökning med 61 fall.

Semesterresor och alkohol

Om alkohol och medelhavssemester skriver Ingrid Blomberg en vettig artikel i *Alkohol och narkotika* nr 5/73. När svensken är ledig vill han koppla av och sprit och vin är billiga. Det händer att reseledarna framhåller att man får dricka så mycket vin man vill. Finns ingen som varnar? Jo.

Ett varningens ord för badstrandsdrickande och värme-alkohol såg jag faktiskt för 10 år sedan i foyén till ett hotell på Costa Brava i Spanien. Den varnande informationen härrörde dock inte från den svenska reseledningen utan från hotellet, som hade dåliga erfarenheter av ovana nordbor. Men i Tjäreborgs tryckta broschyr som i våras utdelas till bl a Sicilienresenärerna stod följande att läsa:

”För att slippa den bekanta sydländska magsjukan rekommenderas ett litet glas Fernet Branca varje morgon. Detta är en aperitif som finns att köpa på alla barer och på de flesta hotell.”

Är detta sant? Jag har ställt frågan till medicinsk expertis. I en sammanställning för reseledarutbildning, som är under arbete, ska dessa frågor beröras.

Nu har SÖ och CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) gemensamt producerat en broschyr med CAN som sändare. Broschyren är

utlagd i 100.000 ex i Arlandas charterhall och har kallats ”10 fallgropar på utlandsresan”. Den är illustrerad av Leendets Lind. Tre av illustrationerna är förstorade till affischer som drar uppmärksamheten till sig med texten ”Ta ett gott råd från en som inte trodde han behövde något” som rubrik. Många invänder säkert: ”Nu är ni väl alldeles tokiga. Semester är till för avkoppling och resenärer är knappast lyhörda för nykterhetspropaganda.” Men det är inte alls fråga om det. Broschyren beskriver på ett underhållande sätt riskerna med värme, bad och alkohol och visar på fallgroparna. Vi ser utbudet av alkohol från resan ner till hemkomsten: första kvällen, luncherna, playan, barerna, vinfester och kompissskivan. Magsjukan är en fallgrop och ”dan efter” en annan.

Vad gör nu en sådan broschyr för nytta? Den försöker inte argumentera särskilt hårt och restriktivt, den pekar vänligt på vanliga fallgropar som gynnar vanliga riskabla beteenden. Avsikten är att föra upp till samtal det många gånger tanklösa drickandet vid helt galna tillfällen. Många behöver faktiskt ett stöd för att slippa dricka så mycket som förväntas av dem där sprit och vin är billigt och semestersolen skiner.

SIDA vill ha 52 % höjning

Enprocentmålet för svenskt bistånd till u-länderna kommer att nås 1974/75 i enlighet med riksdagens beslut. Det utgår SIDA, Styrelsen för internationell utveckling, ifrån i sin anslagsframställning och begär att minst 2 381 mkr skall avsättas för svenskt utvecklingssamarbete 1974/75.

Förslaget innebär en ökning med 52 procent jämfört med årets biståndsanslag. För direkt bistånd genom SIDA föreslås 1 550 milj, 775 milj förutsättes utgöra bidrag till FNs biståndsverksamhet. Administration, rekrytering samt information beräknas kosta 56 mkr.

Sveriges solidaritet med de fatiga länderna sätts nu på prov,

säger SIDA. Det har hittills varit politisk enighet om den snabba ökningen av biståndsanslagen. Enprocentplanen utgjorde senast grundvalen för 1973 års riksdags beslut i biståndsfrågorna, som trots de inrikespolitiska frågornas tyngd gav biståndet fortsatt prioritet i anslagsgivning.

Det räcker emellertid inte bara med större biståndsanslag, anser SIDA och för fram förslag om, att det nu är dags för Sverige att vidga biståndspolitik och se över alla relationer med u-länderna. Sveriges handels- och jordbrukspolitik har tex stor betydelse för u-länderna, och vetenskapligt och kulturellt utbyte är andra kontaktytor. Den i år tillsatta biståndspolitiska utredningen har här en viktig uppgift att komma med förslag till en total u-landspolitik, enligt SIDA.

Nyheter i SIDA:s förslag i år är bl a att varubiståndet skall utgöra ett eget program vid sidan av gällande landramar. Katastrofberedskapen förstärks och forskningen i u-länderna skall få öka de biståndsresurser. Satsningen på minst utvecklade länder samt eftersatta grupper och regioner betonas ytterligare. Regionala utvecklingsbanker föreslås få utökad svenskt stöd.

Vid årets riksdag underströks på nytt att det svenska biståndet även i fortsättningen skall vara i princip obundet, dvs inte bindas till inköp av varor och tjänster i Sverige. Sverige har internationellt starkt hävdat kravet på fri internationell konkurrens ifråga om leveranser inom biståndets ram och SIDA finner det angeläget att denna strävan fullföljs. Detta torde sätta tämligen snäva gränser för de inskränkningar i obundenhetens princip, som statsmakterna kan godta i praktiken.

Ökningen av varubiståndet har medfört svårigheter för SIDA. Riktunkten 200 mkr kommer förmodligen inte att nås. SIDA räknar i år med ett varubistånd om 180 mkr. Tidigare ingångna avtal har begränsat handelsutrymmet och flera mottagarländer har reagerat negativt.

SIDA föreslår för nästa år oförändrad varubiståndsnivå, 200 mkr. SIDA räknar med att varubiståndet läggs utanför de långsiktigt överenskomna landramarna, vilket innebär en biståndsökning för de länder som är aktuella för varubistånd. De länder som i första hand bör komma

i fråga är de, som normalt har stor import från Sverige, exempelvis Indien, samt länder som förväntas vidga handeln med Sverige, som Demokratiska Republiken Vietnam och Bangladesh.

Det verkar knappast politiskt möjligt att SIDA i en etapp skulle få en så avsevärd anslagshöjning som styrelsen äskar. Större delen av svenska folket torde — i motsats till SIDA — vara anhängare av ett bundet varubistånd i form av svenska varor och tjänster. Vidare råder en växande skepsis mot urvalet av mottagarländer — favoriseringen av "demokratiska republiker" (läs kommunistiska diktaturer) möter ett allt större motstånd hos opinionen, även bland pålitliga socialistiska valmän. Observera att detta är ett konstaterande — ej en politisk kommentar!

Skall kommunal u-hjälp ändå erkännas?

Regeringsrätten har i ett par domar sagt ifrån att landsting och kommuner inte har laglig rätt att ge u-hjälp. De aktuella målen gällde sjukvårdsmateriel. Men civildepartementet har inte låtit sig nöja härmed utan tillsatt en utredning om "landstingskommunala åtgärder i anslutning till den svenska internationella biståndsverksamheten." I direktiven heter det:

Civilministern framhåller att det råder stor enighet i vårt land om angelägenheten av en aktiv svensk medverkan i den internationella biståndsverksamheten. Som uttryck för den allmänna uppslutningen kring en svensk biståndsverksamhet kan ses en rad landstingskommunala och primärkommunala beslut under senare år att ställa viss utrustning eller medel till hjälpbehövande länders förfogande.

Sådana kommunala insatser är emellertid i princip inte förenliga med kommunallagstiftningens

regler om kommunernas befogenheter. En bekräftelse härpå utgör två nyligen meddelade domar av regeringsrätten.

Emellertid påpekar civilministern att det här är fråga om angelägna ändamål och att det föreligger en bred enighet i vårt land om att de bör främjas. Det kan också finnas uppgifter i anslutning till den svenska biståndsverksamheten som kommuner och landsting har speciella förutsättningar att hjälpa till att lösa. I detta sammanhang nämner civilministern som exempel landstingens engagemang inom sjukvården. Otvivelaktigt finns inom vissa verksamhetsområden i både kommuner och landsting ett tekniskt kunnande och utrustning, som skulle kunna komma till användning också i svenskt biståndsarbete, heter det i direktiven.

En utgångspunkt för utredningen skall vara att ansvaret för den svenska biståndspolitik vi har på statsmakterna och att kommunala åtgärder för att lämna bistånd till u-länderna skall stå i överensstämmelse med inriktningen av denna politik.

Utredningen bör inriktas på att undersöka vilka åtgärder som bör kunna komma i fråga för landstingskommunala och primärkommunala hjälpinsatser i anslutning till svensk biståndsverksamhet. Åtgärder som därvid ligger nära till hands är att ställa sådan utrustning till förfogande som inte behövs för landstingets eller kommunens eget behov. Utredningen bör emellertid beakta att också bistånd av detta slag bör utgå från mottagarnas behov och prioriteringar.

Utredningen bör söka anvisa former för kommunala biståndsinsatser som låter sig förena med gällande rätt, påpekar civilministern. Bedöms detta inte möjligt får en lagändring övervägas.

Ordförande i utredningen är landshövding Hjalmar Mehr (s) och av de sex ledamöterna är tre (s), och en från vardera (m), (c) och (fp).

Kampen mot barnarbete

Den rekommendation och konvention som antogs vid ILO:s arbetskonferens om utnyttjande av unga människor som arbetskraft i produktionslivet syftar till att avskaffa barnarbete över hela världen och att förbättra arbetsförhållandena för ungdomar.

Den nya konventionen skall så småningom ersätta existerande miniminormer, som gäller för begränsade ekonomiska sektorer. Den förbinder varje stat som ratificerar den att efter hand höja åldersgränserna för anställning av unga människor till en nivå som svarar mot vederbörandes fysiska och mentala utveckling. Åldersgränsen får i princip inte ligga under åldern för avslutande av obligatorisk skolorundervisning och i varje fall inte under 15 år. U-länderna kan dock, som ett första steg, sätta åldersgränsen vid 14 år. Där det kan antas att arbetet kan hota ungdomars hälsa, säkerhet eller moral, får den tillåtna åldern inte vara under 18 år.

Som ett minimikrav skall konventionen äga tillämpning på arbete inom industri, transport och kommersiellt drivna företag inom jordbrukssektorn.

I rekommendationen heter det att hänsynen till de unga bör prioriteras högt på sådana områden som välfärd, social trygghet och yrkesutbildning. Staterna bör som mål sätta en gradvis höjning av åldersgränsen till 16 år för arbete inom alla ekonomiska sektorer.

Vid anställning av arbetstagare under 18 år bör man särskilt se till att de unga får begränsad arbetstid, viloperioder, semester, att de kan utnyttja sociala förmåner och att säkerhets- och hälsoföreskrifter iakttas på arbetsplatsen.

Socialutgifterna i Norden

I procent av nettonationalinkomsten har de sociala utgifterna ökat mest i Danmark från 1968 till 1970, från 20 till 23 procent och för 1971 är procenttalet 25. För Sverige, som ligger på andra

plats, är motsvarande tal 19, 20 resp 22, refererar *Arbetsgivaren* 25/73.

Uppgifterna är hämtade ur rapporten "Social trygghet i de nordiska länderna" 1970 (Nordisk statistisk skriftserie nr 24), som utarbetas av den nordiska socialstatistikkommittén. För alla de nordiska länderna utgör de sociala utgifterna i procent av nettonationalinkomsten:

	1968	1970	1971
Danmark	20	23	25
Finland	17	18	20
Island	14	15	16
Norge	17	19	20
Sverige	19	20	22

Som synes en kontinuerlig och relativt jämn ökning i hela Norden.

Abort får ej bli preventivmedel

Preventivmedelsrådgivningen har alltmer kommit att diskuteras, inte minst mot bakgrunden av de höga abortsiffrorna. 1972 var antalet legala aborter (numera förekommer knappast några illegala i Sverige) ca 24 000. En förhållandevis hög andel faller på de unga kvinnorna i åldersgrupperna 15—19 år och 20—24 år. Läkarna ser allvarligt på detta, eftersom man vet att en tonårsgraviditet innebär en medicinsk risk — förutom de psykiska och sociala problem den kan medföra, meddelar Socialstyrelsen.

Det gäller alltså att se till att människor använder preventivmedel. Aborten får inte bli ett preventivmedel i efterhand.

Men det finns också en annan aspekt på preventivmedelsfrågan som är lika viktig som förebyggandet av aborter och oönskade graviditeter, nämligen preventivmedel som förutsättning för ett lyckligt sexualliv.

Hur är då tillgången på preventivmedelsrådgivning? Vad gör socialstyrelsen? Vad händer inom preventivmedelsfrågan?

Tidskriften *Vigör*, som utges av socialstyrelsens nämnd för hälso-

upplysning, har preventivmedelsrådgivning/information som huvudtema i nr 3/73. Där behandlas bl a problemet med de bristande resurserna, men ges också exempel på rådgivning som fungerar. Ungdomars inställning till preventivmedel tas upp, liksom den forskning som pågår.

Lag om bilbälten närmare

Lagstadgad skyldighet att använda bilbälte föreslås av Nordiska trafiksäkerhetsrådet i rapporten "Bilbelter" som överlämnats till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Rådets utredning, som skett genom en särskild arbetsgrupp, har klart visat att bilbältet ger synnerligen effektivt skydd i trafiken, skriver *Departementsnytt* 21—22/73.

Antalet dödade i personbilar skulle kunna reduceras med över en tredjedel och antalet skadade med cirka en fjärdedel, om 75 proc av förare och framsättespassagerare använder bilbälte (trepunktsbälte) i kollisionssögonblicket, framgår det av rapporten. Undersökningar som gjorts tyder på motsvarande skyddseffekter även för baksätesspassagerarnas del.

Det konstateras i rapporten att man inte genom information, försäkringstekniska åtgärder mm kan förbättra bältesanvändningen på ett tillfredsställande sätt. Inte heller kan man ersätta bilbältet med andra skyddsanordningar.

Skyldigheten att använda bilbälte föreslås omfatta alla sittplatser — såväl fram som bak — där bilbälte skall finnas på grund av särskilt påbud eller där bälte monterats frivilligt.

I rapporten slås fast, att bältet är minst lika viktigt att använda i tätort som i landsvägstrafik. Samtidigt konstateras att bältesplikten — ur såväl trafiksäkerhets- som arbetarskyddssynpunkter — bör omfatta även yrkes trafik i tätort, t ex taxitrafik och distributionstrafik. Därvid understryks att det moderna bilbältets lätthanterlighet innebär att praktiska svårigheter inte bör kunna åberopas som skäl mot en sådan omfattning av lagstiftningen.

Vissa undantag från bältesplikten

Bältesplikten skall enligt förslaget ej gälla vid extremt låg hastighet, tex vid färd på parkeringsplats eller bensinstation eller under liknande förhållanden.

Ett annat undantag är betingat av medicinska och tekniska skäl och föranleds av att den som skall bära bälte bör ha viss minimilängd. I första hand bör avgränsningen av praktiska skäl ske genom en lämpligt vald åldersgräns. Förslaget innebär att barn under 15 år undantas från bältesplikten. Undantag förordas dessutom för annan åkande vars kroppslängd understiger 150 cm.

Utredningen visar att gravida kvinnor och fysiskt handikappade ofta har särskilt behov av stödåtgärder. Generellt undantag från bältesplikten beträffande dem föreslås därför ej, men individuella undantag skall kunna beviljas på grundval av läkarintyg.

Beträffande kontrollen av bältesplikten konstateras i rapporten, att attitydundersökningar under senare tid ger anledning anta att en bälteslagstiftning skall möta positivt gensvar hos bilisterna. Utgångsläget bedöms därför som gynnsamt när det gäller övervakningen av en sådan lagstiftning.

Bältesplikten föreslås sanktionerad med individuellt bötesstraff för envar åkande. Förslaget innebär också att skadestånd ej skall jämkas på grund av att bälte ej använts.

Efter remissbehandling av rapporten i de fyra länderna beräknas lagstiftningsarbetet fortsätta på internordisk basis med sikte på att bestämmelserna snarast skall träda i kraft.

Bortsett från att de sakkunnigas självsäkra sifferuppgifter över räddade liv väcker en viss häpnad, undrar man hur trafikövervakningen skall räcka också för detta, då den bevisligen är otillräcklig när det gäller efterlevnad av hastighetsbegränsningar. Bilbälteslagen ser ut att bli ännu ett alibi för att man tillåter eller ser genom fingrarna med mordiska hastigheter.

Datamaskiner för apoteken

Apoteksbolaget AB och Philips Terminalsystem, Vällingby, har tecknat avtal om leverans av terminalsystem till 10 apotek, vilka under andra halvåret 1974 skall utrustas med Philips terminaler.

Praktiska erfarenheter vid dessa apotek skall ge underlag för beslut om införande av terminaler på flertalet av de cirka 650 apoteken i Sverige.

Terminalerna skall användas för prissättning av läkemedelsförskrivningar från recept samt för utskrift av etiketter för medicinförpackningar.

Andra fördelar med terminalsystem på apoteken är möjligheter att underlätta vissa kontrollrutiner. Vidare kommer man att studera de rationaliseringseffekter som följer med att fakturering, receptstatistik och andra kontorsrutiner sköts av terminalsystemet.

Stora apotek kommer att förses med en PTS terminaldator, som står i direktförbindelse med Apoteksbolagets centrala dator. Till terminaldatorn ansluts två lokala terminaler (ett alfanumeriskt tangentbord och tryckverk för operatörsjournal) och ett etiketryckverk.

De lokala terminalerna skall sända och ta emot meddelanden medan etiketryckningen styrs från centraldatorn. De olika arbetsplatserna arbetar simultant och helt oberoende av varandra.

Små apotek fjärransluts via telefonnätet till terminaldatorn på ett större apotek och står via den i förbindelse med centraldatorn.

Tandläkarblockad inför reformen

Närmare 100 tjänster för förtroendetandläkare skulle tillsatts i slutet av juli om löneförhandlingarna gått i lås. Nu förklarar Saco tjänsterna i blockad från 31 juli och det är risk för att tandvårdsförsäkringen får införas utan de lagstiftade tjänsterna. Försäkringen genomförs planenligt, med eller utan förtroendetandläkare, förklarar riksförsäkringsverket.

Förtroendetandläkarnas uppgifter är bl.a. att hjälpa andra tandläkare vid tolkning av försäkringskassans bestämmelser. De skall också förhandsgranska kostnads- och behandlingsförslag som uppgår till mer än 2 000 kr. Patienter kan också få hjälp av förtroendetandläkaren att bedöma om de fått rätt återbäring från kassan.

— Vi erbjuder förtroendetandläkarna samma lön som förtroendetandläkarna får, säger direktör Sandberg i Statens avtalsverk vid en intervju med G. H. T.

— Det förvånar mig att de tror att de kan få mer. Från början hade vi tomt ett lägre bud för tandläkarna eftersom läkarna är de högst betalda.

— Tandläkarnas omkostnader för att upprätthålla tjänst som förtroendetandläkare är höga — högre än för en läkare i motsvarande situation. Det anser tandläkare Jan Malmquist som suttit i Saco:s förhandlingsdelegation.

— Det kostar mer för en privatpraktiserande tandläkare att vara ifrån sin praktik än för en privatpraktiserande läkare. Om avtalsverket fick sin vilja igenom skulle det bara bli tandläkare från folktandvården som hade råd att ta tjänst vid försäkringskassorna. Och då har man ju missat hela meningen med idén, nämligen att upprätthålla goda kontakter med tandläkarkåren. 2/3 av den är fortfarande privatpraktiker.

Det bör inte vara omöjligt för förlikningsmannen att hitta utrymmen för en höjning av avtalsverkets bud, menar Jan Malmquist.

Måste socialvårdare ha partibok?

Kan medborgarna acceptera att kommunala förtroendemän som beslutar om tillsättandet av en tjänst föredrar personer med en viss politisk uppfattning framför andra med överlägsen utbildning och erfarenhet (men med okänd politisk uppfattning).

Frågan ställs i tidningen *Sociologen* (16/73), organ för Sveriges socialomvårdare, riksförbundet, SSR. Förbundet kan peka på en

rad tillsättningar av tjänster där välmeriterade sökande förbigåtts till förmån för andra, som objektivt sett varit meritmässigt klart underlägsna. Tidningen redogör i sitt senaste nummer för ett fall, där en socialinspektörstjänst i Ludvika tillsattes med en sökande som saknade socionomutbildning och endast hade tre års praktik i socialvård. Socialnämnden förbigick en sökande med socionomutbildning och 22 års praktik, bl a som socialchef. Vid tillsättningen blev det fullt krig mellan socialchefen i Ludvika (som ville ha socionomen på tjänsten) och socialnämndens ordförande. I en skrivelse frågade socialchefen om "sökande måste ha partibok" för att få jobb i Ludvikas socialvård.

I en annan artikel i samma nummer lanseras begreppet "felplaneringsarbetslöshet".

Tidningen påpekar att vår arbetsmarknadspolitik innehåller målet att främja full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Därför har den enskilde rätt att kräva ett arbete som passar hans förutsättningar. Han har också rätt till lönsam avkastning på sin utbildningsinvestering.

Socionomerna — och andra — har alltså rätt att kräva slippa ut-sättas för felplaneringsarbetslöshet. Utbudet av socionomer styrs av samhället, praktiskt taget hela efterfrågan likaså: — Socionomerna har rätt att kräva att samhället i sina olika skepnader styr åt samma håll.

Information om invandrarsvenska

Skolöverstyrelsen (SÖ) och Statens invandrarverk (SIV) har i samråd med arbetsmarknadens parter utarbetat ett informationsblad om invandrarernas rätt till ledighet och lön för att lära sig svenska.

Informationsbladet har översatts till 12 språk och hjälper arbetsgivarna fullgöra sin skyldighet att upplysa om lagen om rätt till ledighet och lön vid delta-

gande i svenskundervisning. Det kommer att distribueras till arbetsgivarna, fackliga organisationer och till invandrarna själva.

Så snart statsmakterna beslutat om hur registreringen i samband med undervisningen skall ske kommer SÖ och SIV med grundligare information om tillämpningen av lagen. Även denna framställs i samråd med arbetsmarknadens parter.

Det informationsblad som nu skickas ut är ett särtryck ur Invandrantidningen.

En viktig mottagargrupp för svenskundervisningen är naturligtvis den del av vårdpersonalen som består av invandrare. I samband med en del olyckliga formuleringar i valdebatten om invandrapolitiken (bl a av statsministern) har generaldirektör Kjell Öberg varnat för de ansatser till diskriminering som hotar att uppstå och företrädare för landstingen har intygat invandrarernas outhärdlighet inom vårdyrkena.

Storstadsbor bäst utbildade

Befolkningen i storstäderna redovisar genomgående en längre utbildningstid än befolkningen i övriga län. Det gäller särskilt för Stockholms län, där endast 27 proc av befolkningen har angivit 7-årig folkskola som högsta allmänna skolutbildning. Motsvarande tal för Västerbottens län, som här har högsta talet bland länen, är drygt 60 proc. Dessa uppgifter kommer från 1970 års folk- och bostadsräkning och refereras i AMS:s tidning *Arbetsmarknaden* 23/73.

Tendensen är densamma även när yrkesutbildningen inräknas. I Stockholms län uppgår sig 42 proc av befolkningen ha någon form av yrkesutbildning. Lägsta värdet — 26 proc — redovisar Gävleborgs län medan motsvarande tal för hela riket är 33 proc.

Drygt 35 proc av männen och 30 proc av kvinnorna har uppgivit att de har yrkesutbildning. Förekomsten av yrkesutbildning avtar emellertid med stigande ålder. Av personer i åldern 55—59 år har endast 20 proc någon form av yrkesutbildning mot 47 proc i gruppen 25—29-åringar.

Yrkesutbildningen ökar med högre allmän skolutbildning. Av personer med högst 7-årig folkskola har endast 18 proc uppgivit att de har yrkesutbildning. Personer med 8—9-årig folkskola, grundskola eller enhetsskola har yrkesutbildning till 35 proc.

Tänkvärd dikt

Tidningen *Kommunaltjänstemannen* har en insändarsida och i nr 7/8/73 belönades nedanstående dikt av Elsa Kjellgren, Göteborg, med ett litet pris. Den belyser ju vår sjukvårds dilemma med ganska gott humör:

*Hallå, det är KK, vad önskar min herre?
Vad hör jag, blir värkarna värre och värre?
Nej, jäkta nu inte, gå lugnt nerför trappan.
Sånt där brukar ta lite tid, förstår pappan.
Hallå, det är röntgen. Nej, ni är från vettet.
Idag går det inte att röntga skelettet.
Vi drunknar i gallblåsor, hjärtan och njurar
och magar som inte gör annat än surar.
Hallå, ja det stämmer, det är ortopedén.
Nej, inget är klart med intagningsbeskeden,
men om ett par månader finns nog risken
att vi ska ta hand om den lilla menisken.
Hallå fröken, här är det Svensson som talar.
Jag ringer just nu ifrån himmelska salar.
Ni lovade ringa när tiden var mogen.
Jag väntade länge, sen gick det åt skogen.*

Dövas rätt att kallas döva

Vid en nordisk kulturkonferens för döva i Leksand i somras talade departementsekreterare Bengt-Olof Mattsson om de hörandes brist på förståelse för de döva. Man säger att de skall integreras. Mattsson:

Så länge man med integration menar att döva skall höra till vår samhällsgemenskap och få lika stor del som andra av allt det bra som finns, så länge är det riktigt. Men man glömmar lätt bort, att det är ett dubbelt handikapp att vara döv. Det är dels att inte kunna höra, dels att inte kunna prata med hörande.

Och han tillade enligt referat i *SDR-kontakt* (12/73), organ för döva och gravt hörselskadade:

Detta måste vi tänka på. Och vi måste ha klart för oss att det finns ungefär 10 000 människor som är döva — och verkligen döva. Jag tycker att det är både meningslöst och fel att föra de döva till den stora gruppen hörselskadade. Dövas problem är speciella — och svåra — och därför anser jag det viktigt att vi hörande inser att döva är en särskild grupp. *Vi måste erkänna detta och ge döva rätten att kalla sig döva — ty det är döva de är.*

Det är skönt att höra. Denna spalts redaktör har vid upprepade tillfällen i radio använt uttrycken döva respektive blinda och därefter fått åtskilliga telefonsamtal och brev med protester att det heter "hörselskadade" och "synskadade". Vad tjänar denna typ av eufemismer för vettigt ändamål?

**Prenumerera
för år 1974
på**

**Socialmedicinsk
tidskrift**

Prenumerationspris:
Helår kr 45, halvår kr 25
För studerande helår kr 25
Kollektivprenumeration kr 40
(minst 25 ex. pren. direkt hos redaktionen)

**SOCIALMEDICINSK
TIDSKRIFT**

Postadress: Fack
104 01 Stockholm 60.
Tel. 08/83 20 83, 87 34 91.
Postgiro 11 79-1

socialmedicinsk tidskrift -kontrollerad upplaga

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 45, halvår 25
Studerande helår kr 25.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år
(1 per månad utom juli och augusti).

Lösnummer kr 5. (exkl. moms.) Dubbel-nr och
Special-nr högre pris.

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur smt
utan angivande av källan förbjudes.

Utgivningsplan 1973

Nummer	1	2	3	4	5	6	7	8—9	10
Utkommer	22/1	26/2	26/3	25/4	21/5	25/6	24/9	29/10	7/12
Sista manus- skriptdag för annonser	19/12	21/1	27/2	26/3	19/4	25/5	28/8	20/9	8/11
platsannonser	5/1	5/2	5/3	1/4	5/5	7/6	3/9	25/9	13/11

Prenumerationsavdelning: Tfn 08/87 34 91.

Annonsavdelning:

Red. Nils Byttner, Strandliden 60, Box 438, 162 04
Vällingby 4, Tfn 08-38 52 99, 38 77 58, 89 31 07.

Annonspriser:

Omslagets andra sida kr 600, omslagets fjärde sida
kr 700,

helsida kr 550, halvsida kr 350, kvartsida kr 200
mm-pris kr 2:— per enkel spalt, 70 mm.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,
sidans bredd (2 spalter) 150 mm.